

Povezanost rezultata jednog projektivnog testa s nekim uobičajenim tehnikama

Aleksandar Momirović

Nastavni zavod za javno zdravstvo dr Andrija Štampar

Sažetak

Ispitana je povezanost rezultata na Wartegg testu crteža s rezultatima baterije 6 upitnika ličnosti nastalih na osnovi kibernetičke teorije konativnog funkcioniranja, koji mjere intenzitet neurotske astenije, agresivnosti, konverzivnosti, psihotičke disocijacije, regresije i intro-ekstroverzije, te 2 testa sposobnosti, testa šifriranja SR-1, koji mjeri sposobnost sekvencijalne obrade, i testa SM-7, koji mjeri sposobnost simultane obrade. Može se zaključiti da postoji niska, ali značajna povezanost rezultata na Wartegg projektivnom testu s rezultatima uobičajenih psihodijagnostičkih tehnika. Osim toga vidljivo je da rezultati na Wartegg testu ne ovise samo o psihopatološkim simptomima, već su dijelom i mjera kreativnosti, odnosno originalnosti ispitanika.

Ključne riječi: *Wartegg test crteža, upitnici ličnosti, multivarijatna analiza, klinička evaluacija.*

Uvod

Projektivne tehnike se u psihodijagnostici koriste vrlo dugo, praktički od početka razvoja psihologije u današnjem smislu. Korisnost projektivnih tehnika je kontroverzna tema u kliničkoj psihologiji, pri čemu apologeti takvog pristupa tvrde da projektivne tehnike zahvaćaju dimenzije koje nije moguće izmjeriti uobičajenim psihologijskim mjernim instrumentima. Oponenti projektivnih tehnika se uglavnom slažu s tom tvrdnjom, no njihovo tumačenje te činjenice obično uključuje emocionalno obojene stavove povezane s egzistencijom navedenih dimenzija.

U ovom radu je korišten Wartegg test crteža (Wartegg, 1939, 1954), za koji postoji veći broj istraživanja koja povezuju rezultat na tom testu s nekim vanjskim kriterijima (Soilevuo Grønnerød & Grønnerød, 2012), te je normiran na našoj populaciji (Kostelić-Martić & Jokić-Begić, 2003).

Cilj rada

Cilj rada je utvrđivanje povezanosti rezultata Wartegg testa crteža s uobičajenim psihodijagnostičkim tehnikama (upitnici ličnosti i testovi sposobnosti).

Primijenjene tehnike

Na uzorku od 313 ispitanika, pacijenata Službe za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti, ispitana je povezanost rezultata na Wartegg testu crteža s rezultatima baterije 6 upitnika ličnosti nastalih na osnovi kibernetičke teorije konativnog funkcioniranja (K. Momirović, Horga, & Bosnar, 1982; Prot & Momirović, 1984), koji mjere intenzitet neurotske astenije, agresivnosti, konverzivnosti, psihotičke disocijacije, regresije i intro-ekstroverzije.

Primijenjena su i 2 testa sposobnosti, SR-1 (A. Momirović & Sučević, 2000) koji mjeri sposobnost sekvencijalne obrade, i SM-7 (A. Momirović & Sučević, 1996) koji mjeri sposobnost simultane obrade.

Metode obrade

Podaci upitnika ličnosti su izračunati kao ponderirane standardne vrijednosti na pojedinim skalama, rezultati testova sposobnosti su standardizirani po dobi ispitanika, a podaci s projektivnog testa su normalizirani i standardizirani (A. Momirović, 1983).

Obrada podataka je uključila metodu faktorske analize glavnih komponenata (Hotelling, 1933), kod koje je osnovna ideja redukcija kompleksnosti: određuje se manji broj kompozitnih varijabli (faktora), koji su linearne kombinacije originalnih varijabli, određene tako da objašnjavaju najveći mogući dio ukupne varijance.

Povezanost dvaju skupa podataka, odnosno rezultata na projektivnom testu s jedne strane, te rezultata uobičajenih tehnika s druge strane, provedena je metodom kanoničke korelacijske analize (Mejovšek, 2003), koja je specijalan slučaj faktorske analize, gdje su osnovni faktori transformirani na takav način da se maksimizira povezanost dva skupa podataka. Pri tome se računa ne samo koeficijent kanoničke korelacije, već i njegova značajnost, kao i povezanost pojedinih originalnih varijabli s kanoničkim faktorom.

Kako su ispitanici podijeljeni u dijagnostičke grupe (1 – bez dijagnoze, 2 – dijagnoza nekog poremećaja ličnosti i 3 – zlouporaba psihoaktivnih sredstava) korištena je kanonička diskriminativna analiza u Mahalanobisovom prostoru, koja omogućuje određivanje nezavisnog doprinosa svake pojedine varijable ukupnoj razlici između grupa. Diskriminativna analiza (Klecka, 1980) je isto poseban slučaj faktorske analize, gdje su faktori transformirani na način koji maksimizira razlike između istraživanih grupa. Pri tome se određuje značajnost razlika između istraživanih grupa.

Rezultati i rasprava

Faktorska analiza glavnih komponeneta

Faktorska analiza glavnih komponenata je rezultirala s 5 značajnih faktora, odgovornih za 60% ukupne varijance, pri čemu su pojedini faktori definirani kao:

1. generalna psihopatologija (sa zanemarivim udjelom neobičnih reakcija na projektivnom testu),
2. faktor neobičnih reakcija na Wartegg testu (osim crteža 2 i 8),
3. rezultati testova sposobnosti,
4. faktor primarne (ekstrovertne) agresivnosti, blago povezan s neobičnim reakcijama na crtežima 6 i 7 Wartegg testa,
5. faktor neobičnih reakcija na Wartegg testu, na slikama 1, 2, 6, 7 i 8; povezano s debalansom na testovima sposobnosti u smjeru neverbalnog, što sugerira dozu kreativnosti.

Faktorska matrica¹

	F1	F2	F3	F4	F5
SR-1	-0,090	0,032	0,827	-0,026	-0,237
SM-7	0,094	-0,014	0,790	0,218	0,225
α	0,878	-0,078	0,015	-0,020	0,042
σ	0,589	0,021	0,006	0,596	-0,010
χ	0,927	-0,018	0,015	-0,058	0,029
δ	0,902	-0,023	0,010	-0,035	-0,046
η	0,910	0,044	0,015	-0,013	-0,054
ε	-0,383	0,073	-0,173	0,788	-0,038
W1	-0,050	0,356	-0,116	-0,193	0,396
W2	0,034	0,114	-0,248	-0,094	0,572
W3	-0,118	0,715	-0,017	-0,184	-0,105
W4	-0,037	0,709	-0,064	-0,045	-0,036
W5	-0,027	0,585	-0,070	0,012	-0,039
W6	0,102	0,463	-0,006	0,212	0,366
W7	-0,022	0,372	0,059	0,209	0,310
W8	-0,125	-0,044	0,146	0,054	0,650

¹Upitnici ličnosti su kalibrirani tako da negativna vrijednost ukazuje na disfunkciju određenog regulativnog sustava

Kanonička korelacijska analiza

Metodom kanoničke korelacijske analize nađena je jedna niska no relativno značajna ($p < 0.02$) kanonička korelacija od 0,334.

Korelacije prvog skupa varijabli s kanoničkim faktorom:

SR-1	SM-7	α	σ	χ	δ	η	ε
0,472	-0,475	-0,082	-0,228	-0,228	-0,034	0,053	-0,194

Korelacije drugog skupa varijabli s kanoničkim faktorom:

W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8
-0,326	-0,226	0,452	0,151	-0,251	-0,448	-0,293	-0,539

Zanimljivo² je da je kanonički faktor u najvećoj mjeri definiran faktorima 4 i 5 iz analize glavnih komponentata.

Kanonička diskriminativna naliza

Kanonička diskriminativna analiza je rezultirala jednom značajnom diskriminativnom dimenzijom ($p < 0.000$), odgovornom za 80% varijance razlika između promatranih grupa.

Korelacije originalnih varijabli s diskriminativnom dimenzijom:

SR-1	SM-7	α	σ	χ	δ	η	ε
0,667	0,404	-0,293	0,095	-0,177	-0,248	-0,215	-0,003
W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8
0,125	-0,024	0,285	-0,010	0,240	0,333	0,233	0,374

Rezultati diskriminativne analize pokazuju da se grupe pacijenata s dijagnozom i bez nje razlikuju u intenzitetu patoloških reakcija na upitnicima ličnosti i neobičnih odgovora na projektivnom testu, međutim veza nije niti izrazito velika niti direktna. Isto tako, velik je utjecaj kognitivnih sposobnosti³, kao i kognitivnog stila.

²Što je i logično, faktori 4 i 5 su jedini koji pokazuju veću povezanost rezultata projektivnog testa s rezultatima upitnika ličnosti.

³To je rezultat koji je posve očekivan sa stanovišta kibernetičke teorije ličnosti, kao i zdravog razuma, i slaže se s pretpostavkom da psihološki mjerni instrumenti mjere neke međusobno povezane osobine.

Zaključak

Može se zaključiti da postoji niska, ali značajna povezanost rezultata na Wartegg projektivnom testu s rezultatima uobičajnih psihodijagnostičkih tehnika. Osim toga vidljivo je da rezultati na Wartegg testu ne ovise samo o psihopatološkim simptomima, već su dijelom i mjera kreativnosti, odnosno originalnosti ispitanika.

Ukratko, rezultati ovog istraživanja ne daju za pravo niti apologetima, niti oponentima konkretne projektivne tehnike: postoji nezanemariva povezanost istraživanih tehnika, no doprinos projektivne tehnike u diskriminaciji istraživanih grupa nije niti velik niti jednoznačan.

Literatura

- Hotelling, H. (1933). Analysis of a complex of statistical variables into principal components. *Journal of educational psychology*, 24(6), 417.
- Klecka, W. R. (1980). *Discriminant analysis* (No. 19). Sage.
- Kostelić-Martić, A., & Jokić-Begić, N. (2003). Priručnik: Wartegg test crteža [manual: Wartegg completion test drawings In Croatian] [Computer software manual]. Školska knjiga.
- Mejovšek, M. (2003). Uvod u metode znanstvenog istraživanja. *Zagreb: Naklada Slap*.
- Momirović, A. (1983). Algorithm and Program for the Determination of some Metric Characteristics of Cognitive Psychological Tests. In *Proceedings of 5th international symposium 'Computer at the University'* (pp. 785–789). Cavtat.
- Momirović, A., & Sučević, D. (1996). Construction of SM-7 cognitive test. *Dani Ramira Bujasa*.
- Momirović, A., & Sučević, D. (2000). Yet another coding test. *XII Dani psihologije u Zadru*.
- Momirović, K., Horga, S., & Bosnar, K. (1982). Prilog formiranju jednog kibernetičkog modela strukture konativnih faktora. *Kineziologija*(14), 83–108.
- Prot, F., & Momirović, K. (1984). Karakteristike jedne baterije mjernih instrumenata za procjenu konativnih faktora konstruiranih s pomoću računala. *Čovek i zanimanje*, 4(28), 10–14.
- Soilevuo Grønnerød, J., & Grønnerød, C. (2012). The wartegg zeichen test: A literature overview and a meta-analysis of reliability and validity. *Psychological assessment*, 24(2), 476.
- Wartegg, E. (1939). *Gestaltung und charakter* (Unpublished doctoral dissertation).
- Wartegg, E. (1954). Der zeichentest (wzt). einführung in die graphoskopische schichtdiagnostik. *Handbuch der klinischen Psychologie*.